

A barnakánya és darázsölyv különös táplálkozási módjáról.

Irta: DR. VASVÁRI MIKLÓS.

Szentbenedeken (Szolnok-Doboka-m.) KORNIS KÁROLY gróf parkja felett 1929. július 20-án délután 1/26 óra tájban megfigyeltem egy *barnakányát* (*Milvus migrans* BODD.), amely keringése közben időnként előre-lendült szárnycsapás kíséretében és lábát előrenyújtva, ujjai közül kievett valamit. Ugyanezt a jelenetet láttam másnap is, szintén a park felett déltájban, amikor a barnakánya mintegy 40—50 m. magasan keringett és valamivel magasabban egy kabasólyom (*Falco subbuteo* L.) szintűgy — de mint ismeretes, nála megszokott módon — vadászott. A két madár egymáshoz közel volt és békésen viselkedtek, majd néhány fecske is odarepült, hamarosan továbbállva. Kisvártatva egy másik kabasólyom is ugyanott keringett, valamint egy vörös vércse (*Cerchneis tinnunculus* L.) is, most már együtt mind a négy ragadozó. A *Milvus* azután keringés közben távozott el a néhány száz lépésnyire folyó Szamos felé, még mindig az említett módon vadászva.

Hasonló módon viselkedett egy darázsölyv (*Pernis apivorus* L.), melyet Póka község (Maros-Torda-m.) határában 1930. augusztus 21-én délután 3 óra körül figyeltem meg. Ez a madár is körözve repült jó magasan és forduláskor, amikor oldalvást volt felém, jól kivehettem táveső segítségével, hogy mint a fentemlített barna kánya, többízben előrenyújtotta lábait és ilyenkor csőrével mindjárt ki is ette a fogott rovar. Szászrégen mellett másnap délután folyamán kétízben (1 és 2 óra tájban) szintén megfigyeltem a darázsölyv azonos viselkedését. Utóbbi alkalommal még két példány szegődött a keringő darázsölyv mellé és hol játszadozva csapkodtak egymásra, hol pedig kis körben keringtek mindhárman. Lehetséges, hogy a másik kettő is a jelzett módon vadászott.

Eddig a saját megfigyeléseim. Noha magát a fogott zsákmányt nem sikerült meglátnom, mégis teljes biztossággal csakis repülő rovarokra és pedig szárnyas hangyákra vagy tegzes szitakötőkre, esetleg kérészekre stb. gondolhatunk. A barna kánya táplálkozására vonatkozó irodalomban alig fordul elő olyan adat, amely határozottan arra engedne következtetni, hogy a gyomortartalomban előforduló rovarokat a madár röptében fogta volna (v. ö. pl. RÖRIG, UTTENDORFER közleményeit). Egyedül DOMBROWSKY RÓBERT könyvében (*Ornis Romaniae*, Bukarest 1912, p. 538)

találtam, utólag, idevonatkozó fontos és tudomásom szerint eddig nem méltatott közléseket. Ő ugyanis ezt írja: „Igen érdekes ezt a madarat kabócavadászat közben megfigyelni. A fogdosás a lábak segítségével történik, amikor keringve majd itt, majd ott fog el egy-egy kabócát a cserjék koronáiról, azután a levegőben valósággal megáll és a fogott rovar lábaival viszi csőréhez; a Dunán júniusban milliószámra megjelenő kérészeket (Ephemere) hasonló módon fogja.“ Hogy az ilyenféle táplálkozási mód a *Milvus*oknál általában elterjedtebb jelenség, igazolja BAER W. adata, aki egy Németországban (1909. április 29.) elejtett vöröskánya (*Milvus iclinus* Savig.) gyomrában 60 darab nagyobb *Perlidát* (valószínűleg az *Isogenus nubecula* Newm. fajt) talált. Igaz, hogy ezeket a madár a földről, folyó vagy más víz partján is felszedhette, de épúgy a levegőben is fogdoshatta el. Intézetünk gyűjteményében levő egyik *Milvus migrans*-gyomortartalomban (Munkács, 1903. V. 21.) is sok tegzes szitakötőt találtam.

MELL R. (Journ. f. Ornithologie, 73., 1925, p. 24.) megfigyelte Kinában, hogy a *Milvus lineatus* (GRAY) korhadó fatörzsből szedegette a termitákat és ugyancsak hivatkozik FISCHER C. E. megfigyelésére (Journ. Bombay Nat. Hist. Soc. XVII. p. 525—526), aki viszont látta, amint 70—100 darab a nevezett kányafajból a földön szedte a termitákat, sőt később egy termitarajból, 40—50 m. magasan a földtől, repülés közben fogdosták a prédát.

Mindez, úgy vélem, eléggé megerősítheti említett megfigyeléseimen alapuló abbeli véleményemet, hogy a kányák a köztudomástól eltérőleg a rovarokat repülés közben és pedig tekintélyes magasságban is fogdossák. Tekintetbe véve a *Milvus*-ok rövid csüdjét és rövid ujjait, mindenestre sokkal kézenfekvőbbnek látszik, hogy az ilyen ragadozó főleg földön ülő vagy lassan mozgó prédát szokott zsákmányolni, aminthogy ez is az általános vélemény. A levegőben való rovarászás a legismertebb a kabasólyom és kékvércse fajoknál, amelyeknek röptében való, kisebb rovarokat fogó képességük szárny- és lábalkatuk által is biztosítva van, valamint a röptés közben való táplálkozásnak megfelelően az utóbb említett két faj könnyedtermetű madár. Ebből a szempontból különös figyelmet érdemel azonban, hogy a kabasólyomhoz hasonlóan egyes röptű, de nagyobb és vaskosabb vándorsólyom rovarfogásáról is tudunk példát (l. BARTELS M. jr. Wanderfalken auf der Maikäferjagd, Ornith. Monatsberichte, 1927, p. 142.). Ami pedig általában a repülés közben való vadászást és a nagyságbeli összefüggést megtestalkotást illeti, erre nézve megjegyzendő, hogy a kányák ha nagyobb termetű ragadozók is, de azért könnyed madarak, amelyeknek hosszú és elég széles szárnyuk, valamint hosszú és kivágott farkuk nemesak a közismerten szép és könnyed keringést teszik lehetővé, hanem a repülésnek egyéb változatos

fajtáit is ; egyebek közt hivatkoznom kell az említett megfigyeléseim alkalmával jól érvényesült biztos kormányra, vagyis a kormánytollak nyújtotta támasztékra a körözéskor való rovarfogás közben. Mivel a barna kányánál nagyobb (csaknem vöröskánya-nagyságú) ázsiai *Milvus lineatus*, mint fentebb láttuk, szintén képes repülés közben rovarokat fogni, ez is igazolja, hogy erre a vadászási módra a nagy ragadozók is rátermettek és növeli ebbeli megállapításunk biztonságát még az, hogy a *Milvus lineatus*-ok idézett termita-vadászatában egy pár *Haliastur indus* (BODD.) is résztvett, amely utóbbi faj, ha kisebb is a *Milvus*oknál, de azért még mindig „jó közepes nagyságú“ ragadozómadár.

A darázsölyv gyomortartalmaira vonatkozó irodalomban csupán egy oly adatot ismerek, amelyből gyanítani lehet, hogy a rovar repülés közben fogta, vagyis úgy, hogy a madár zsákmányszerzés közben saját maga is repült. A legtöbb szárnyasrovar, különösen a fulánkosokat, darászféléket, mint ismeretes a földön járkálva, illetve kaparászás közben fogdossa el, miközben azok körülzummögik. RÖRIG azonban egy példány gyomrában „több tucat“(!) szitakötőt talált, ezeket valószínűleg nem a földön ülve kapdoshatta el. Lehetséges, hogy e rendkívül sebesröptű rovarokat, amelyeknek fogdosásában tulajdonképpen csak a villámgyors kabasólyom az igazi mester, a darázsölyv akkor kerítette meg, amikor azok maguk is szunyograjból vagy más szárnyas rovartömegből szedték ki zsákmányukat.

A darázsölyv rovarfogásait az irodalom szerint úgyszólván kizárólag a földön, az alacsonyabb növényzet közt, esetleg fán végzi és a rovar pl. NAUMANN szerint is csak a csőrével és nem lábával kapja el. Tehát, hogy a levegőben keringve vadásszon rovarokra, lábával fogdosva őket, erre vonatkozólag megfigyelésről a sajátomon kívül nem tudok. Pedig, ha a darázsölyvnek termetét a barna kányáéval összevetjük, nemkülönben repülési jártasságát is, úgy inkább azon kellene csodálkoznunk, ha e ragadozók hosszú szárnyaik és farkuk révén kitüntetett és rövid, inkább gyenge csüdjük által jelzett repülésre való képességeiket az említett táplálkozási irányban is — legalább alkalmilag (?) — ki ne használnák.

Besondere Ernährungsweise des Braunen Milans und Wespenbussards.

VON DR. NIKOLAUS VASVÁRI.

In Szentbenedek (Komitat Szolnok-Doboka, Siebenbürgen) beobachtete ich am 20. Juli 1929 gegen ½6 Uhr nachmittag über dem Park des Grafen Karl v. KORNIS einen *Braunen Milan* (*Milvus migrans* BODD.),

welcher sich während des Kreisens von Zeit zu Zeit mit eingezogenen Flügeln nach vorne schwang und zwischen den Zehen seiner vorgestreckten Fänge etwas herausfrass. Dieselbe Erscheinung beobachtete ich auch tags darauf, ebenfalls über dem Park, um die Mittagszeit; der Braune Milan kreiste in etwa 40—50 m Höhe. Etwas höher jagte ein Baumfalke (*Falco subbuteo* L.) in der von ihm bekannten Weise. Die beiden Vögel waren nahe bei einander und zeigten sich friedlich; einige Schwalben flogen herzu, um sich rasch wieder zu entfernen. Nach einer kleinen Weile kreiste an derselben Stelle noch ein zweiter Baumfalke sowie auch ein Turmfalke (*Cerchneis tinnunculus* L.), zusammen also vier Raubvögel. Der Milan entfernte sich endlich, fortwährend kreisend und wie oben beschrieben jagend, in der Richtung des etwa 100 Schritte entfernten Szamos-Flusses.

Ähnlich benahm sich ein Wespenbussard (*Pernis apivorus* L.), welchen ich am 21. August 1930 gegen 3 Uhr nachmittag bei Póka (Komitat Maros-Torda) beobachtete. Auch dieser Vogel kreiste in ziemlicher Höhe, und ich konnte beim Wenden, wenn er sich mir seitwärts präsentierte, mit Hilfe des Feldstechers gut erkennen, wie er — ähnlich dem oben erwähnten Braunen Milan — die Fänge mehrmals nach vorne streckte und jedesmal mit dem Schnabel das gefangene Insekt sogleich herausholte und verzehrte. Bei Szászrégen beobachtete ich tags darauf zweimal (um 1 und 2 Uhr nachm.) dasselbe Benehmen des Wespenbussards. Bei der letzteren Gelegenheit schlossen sich dem jagenden Wespenbussard noch zwei Exemplare an; bald stiessen sie spielend auf einander herab, bald kreisten alle drei eng bei einander. Möglicherweise jagten auch die beiden anderen nach der eben beschriebenen Weise.

Soweit meine eigenen Beobachtungen. Wenngleich ich die gefangenen Beutetiere nicht sehen konnte, glaube ich doch mit Bestimmtheit annehmen zu dürfen, dass es sich nur um fliegende Insekten, und zwar um fliegende Ameisen, Libellen, vielleicht Eintagsfliegen u. dgl. handeln konnte. In der auf die Ernährung des Braunen Milans bezüglichen Literatur kommt kaum eine Angabe vor, welche mit Bestimmtheit darauf schliessen liesse, dass der Vogel die in seinem Magen zu findenden Insekten im Fluge gefangen hätte (vgl. die Arbeiten z. Bp. von RÖRIG, UTTENDÖRFER etc.). Bloss in dem Werke von ROBERT V. DOMBROWSKI (*Ornis Romaniae*, Bukarest, 1912, p. 538) fand ich eine hierauf bezügliche, wichtige und meines Wissens bisher nicht gewürdigte Angabe. Er schreibt dort Folgendes: „Sehr interessant ist es, diesen Vogel bei der Cikadenjagd zu beobachten. Das Fangen geht mit den Fängen vor sich, wo er kreisend bald da, bald dort eine Cikade von den Kronen der Gesträucher fängt, dann sich in der Luft förmlich aufstellt und das gefangene Insekt mit den Fängen zum Schnabel führt; auch die auf der Donau im Juni zu

Millionen erscheinenden Eintagsfliegen (Ephemere) werden von ihm auf ähnliche Weise gefangen.“

Dass eine derartige Ernährungsweise bei den Milanen im allgemeinen eine verbreitete Erscheinung ist, beweist die Angabe von W. BAER, der im Magen eines in Deutschland am 29. April 1909 erlegten Roten Milans 60 Stück Uferfliegen (Perlidae) (wahrscheinlich die Art *Isogenus nubecula* Newm.) fand. Allerdings konnte der Vogel dieselben auch von der Erde oder am Ufer fließender oder anderer Gewässer aufgelesen haben, doch konnte er sie ebenso gut auch in der Luft gefangen haben. In einem in unserm Institute befindlichen Mageninhalt von *Milvus migrans* (Munkács, 21. V. 1903) fand ich ebenfalls viele Köcherfliegen.

R. MELL (Journ. f. Ornithologie, 73. 1925, p. 24) erwähnt, dass der asiatische *Milvus lineatus* (GRAY) die Termiten aus vermoderten Baumstämmen hervorholte und beruft sich weiters auf die Beobachtung von C. E. FISCHER (Journ. Bombay Nat. Hist. Soc. XVII. p. 525—526), welcher sah, wie 70—100 Exemplare der erwähnten *Milvus*-Art die Termiten vom Boden auflasen, und dann später sich ihre Beute aus einem Termitenschwarm in 40—50 m Höhe im Fluge holten.

Dieses alles — glaube ich — bekräftigt meine auf eigenen Beobachtungen beruhende Meinung, dass die Milane im Gegensatz zu der allgemein herrschenden Ansicht, die Insekten auch während des Fluges und zwar in ansehnlicher Höhe fangen. Im Hinblick auf den kurzen Lauf und die kurzen Zehen der Milane erscheint es jedenfalls viel eher auf der Hand liegend, dass ein solcher Raubvogel hauptsächlich auf dem Boden sitzende oder sich langsam bewegende Beutetiere erjagt, wie dies auch der allgemeinen Meinung entspricht. Die Insektenjagd in der Luft ist am bekanntesten beim Baumfalken und Rotfussfalken, deren Fähigkeit, kleinere Insekten im Fluge zu fangen, durch ihre Flügel- und Beinform bedingt ist; ferner sind die beiden letzteren Arten, entsprechend ihrer Ernährung im Fluge, leichtgebaute Vögel. Unter diesem Gesichtspunkte verdient besondere Beachtung die Tatsache, dass der ähnlich dem Baumfalken geschickt fliegende, aber grössere und plumpere Wanderfalke gleichfalls als Insektenjäger beobachtet wurde (cfr. M. BARTELS jun. „Wanderfalken auf der Maikäferjagd“, Ornith. Monatsberichte, 1927, p. 142). Was schliesslich im allgemeinen den Zusammenhang zwischen Jagd im Fluge einerseits und Körpergrösse sowie Körperbau andererseits betrifft, so ist diesbezüglich zu beachten, dass die Milane trotz ihrer Grösse leichtbewegliche Vögel sind, deren lange und ziemlich breite Schwingen wie auch deren langer Gabelschwanz nicht nur das bekannt schöne und leichte Kreisen, sondern auch die verschiedensten Flugarten ermöglichen; von besonderer Wichtigkeit ist, auf Grund meiner Beobachtungen, für den Vogel beim Insektenfang während des Kreisens das sicher wirkende

Steuer. Dass der an Grösse den Braunen Milan übertreffende (fast dem Roten Milan gleichkommende) asiatische *Milvus lineatus*, wie wir soeben sahen, ebenfalls befähigt ist, während des Fluges Insekten zu fangen, ist auch ein Beweis dafür, dass für diese Jagdart auch die grossen Raubvögel Veranlagung haben. Bekräftigt wird diese Feststellung noch durch die Beobachtung, dass an der oben besprochenen Termitenjagd von *Milvus lineatus* auch ein Paar *Haliastur indus* (BODD.) teilnahmen, welche letztere Art, wenn auch kleiner als *Milvus*, doch noch zu den „gut mittelgrossen“ Raubvögeln gehört.

In der Literatur über die Mageninhalte des Wespenbussards ist mir bloss eine einzige Angabe bekannt, woraus man vermuten könnte, dass das Insekt im Fluge erbeutet worden wäre, nämlich so, dass der Vogel selbst auch flog. Die meisten Fluginsekten, besonders die stachelbewehrten Wespenarten, fängt der Wespenbussard bekanntlich vom Boden auflesend oder auf demselben herumscharrend während ihn diese Stachelträger umschwirren. RÖRIG dagegen fand in dem Magen eines Exemplars „mehrere Dutzend“ (!) Libellen, welche wahrscheinlich nicht vom Boden erbeutet wurden. Es ist möglich, dass der Wespenbussard diese reissend fliegenden Insekten — in deren Fang eigentlich bloss der blitzschnelle Baumfalke ein wahrer Meister ist — in dem Momente fing, als diese sich ihrerseits ihre Beute aus einem Mückenschwarm oder dgl. herausholten.

Der Wespenbussard fängt die Insekten auf Grund der einschlägigen Literatur sozusagen ausschliesslich auf dem Boden, zwischen niedrigeren Pflanzen, allenfalls auf Bäumen und ergreift z. B. nach NAUMANN das Insekt nur mit dem Schnabel und nicht mit dem Fang. Dass er also die Insekten beim Kreisen in der Luft mit dem Fängen ergreift, darüber ist mir, ausser meiner eigenen, keine andere Beobachtung bekannt. Und doch, — wenn man den Körperbau des Wespenbussards mit dem des Braunen Milans vergleicht, desgleichen die Flugfähigkeit der beiden Vögel, so müsste man sich wirklich wundern, wenn diese Raubvögel, die doch durch ihre langen Schwinge und ihren langen Schwanz (im Gegensatz zu ihrem kurzen und schwächlichen Lauf) jedenfalls zur Luftjagd besondere Veranlagung haben, diese Fähigkeiten — wenigstens gelegentlich (?) — nicht ausnützen sollten.
